

Lausunto

07.03.2022

VVTDno-2022-96

Asia: VN/5283/2020

Hallituksen esitys ulkomaalaislain 5 luvun muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Yhdenvertaisuusvaltuutettu pitää tärkeänä muutostyötä, joka edesauttaa oleskelulupaprosessin kehittymistä hakijaystävällisempään suuntaan. Valtuutettu kannattaa esitysluonnoksessa ehdotettua työoleskelulupaprosessin nopeuttamista ja helpottamista, ottaen kuitenkin huomioon yhdenvertaisuuslain asettamat velvoitteet.

Osa-automaation ja tulevaisuudessa mahdollisesti laajemmankin automaation osalta on huomioitava yhdenvertaisuuslain mukainen syrjinnänkieltoja koskeva sääntely, mukaan lukien välittömän ja välillisen syrjinnän kiellot sekä velvoite kohtuullisiin mukautuksiin vammaisia henkilöitä kohtaan (Yhdenvertaisuuslain 8, 10-11, 13 sekä 15 §). Syrjinnän kiellot on huomioitava myös riskiperustaista käsittelyä ja riskiprofiileja luotaessa, huomioiden eri syrjintäperusteet. Syrjintäperusteista säädetään yhdenvertaisuuslain 8 §:ssä. Automaatiota kehitettäessä ja hyödynnettäessä on edelleen huomioitava yhdenvertaisuuslaissa viranomaisille asetettu velvoite tavoitteellisesti edistää yhdenvertaisuutta (5 §). Jo järjestelmää ja käytäntöjä luotaessa on syytä tehdä arvio yhdenvertaisuusvaikutuksista.

Valtuutettu kannattaa muutosta, jolla mahdollistetaan suullisen kuulemisen tekeminen etäyhteydellä. Toisaalta valtuutettu ei näe syytä sille, miksi kyseistä mahdollisuutta ei tulisi tarjota myös muille kuin työoleskelulupaa hakeville. Esimerkiksi perhesiteen perusteella oleskelulupaa hakevien kohdalla hakemusprosessia olisi syytä helpottaa vastaavalla tavalla.

Myös etähaastatteluita koskevaa järjestelmää suunniteltaessa sekä käytännössä haastatteluita suoritettaessa on olennaista huomioida ja noudattaa yhdenvertaisuuslain mukaisia velvoitteita ja syrjinnän kieltoja sekä tehdä yhdenvertaisuusvaikutusten arviointi. Esimerkiksi vammaisuuden

huomioimiseen ja kieleen liittyvien käytäntöjen yhdenvertaisuus varsinkin välillisen syrjinnän kiellon näkökulmasta (mukaan lukien saavutettavuuteen ja tulkkaustarpeisiin liittyen) on jo suunnitteluvaiheessa huomioitava mahdollisimman hyvin.

Valtuutettu suosittaa yhdenvertaisuuslain velvoitteiden huomioimista esityksen perusteluissa relevantein kohdin.

Työnteko-oikeutta koskeva sääntely

Esitysluonnoksessa esitetään täsmennettäväksi ja osin uudistettavaksi työnteko-oikeutta koskeva sääntely. Esitysluonnoksen mukaan yksi epäselvyys työnteko-oikeuden osalta on liittynyt siihen, ettei säännöksissä ole tarkkaan määritelty työnteko-oikeuden kestoa. Valtuutettu pitää havaintoa tärkeänä ja haluaa tuoda esiin, että ongelma koskee myös säännöksiä, joilla säädetään kansainvälistä suojelua hakevien työnteko-oikeudesta.

Vuonna 2019 voimaan tulleella lainmuutoksella turvapaikanhakijan työnteko-oikeus säädettiin päättymään ajankohtaan, jolloin maasta poistamista koskeva päätös tulee täytäntöönpanokelpoiseksi. Se, milloin tämä tapahtuu, vaihtelee tapauksittain. Useimmiten päätös voidaan laittaa täytäntöön kesken turvapaikkaprosessin, ennen kuin asiassa tehty päätös saa lainvoiman. Muun muassa näistä seikoista johtuen hakija, saati hänen työnantajansa, ei useinkaan ole varma siitä, onko hänellä työnteko-oikeutta vai ei. Kaiken lisäksi hallinto-oikeudet voivat määrätä asiassa täytäntöönpanokiellon myös silloin, kun päätös on jo kertaalleen tullut täytäntöönpanokelpoiseksi.

Valtuutettu pitää nykyistä oikeustilaa turvapaikanhakijan työnteko-oikeuden suhteen epäselvänä ja epätarkoituksenmukaisena. Valtuutettuun on oltu yhteydessä tapauksista, joissa turvapaikanhakijan maasta poistamista koskeva päätös ei ole täytäntöönpanokelpoinen, mutta esimerkiksi Poliisi katsoo, ettei hänellä ole enää oikeutta tehdä työtä. Valtuutettu katsoo, että asiassa kaikkien osapuolten etu olisi, että kielteisen päätöksen saaneet kansainvälistä suojelua hakeneet saisivat tehdä työtä siihen asti, kunnes heidät poistetaan maasta. Vähintäänkin työnteko-oikeuden päättymisajankohdasta tulisi säätää nykyistä selvemmin tavalla, joka mahdollistaisi työssäkäynnin aina kun se on sekä maassa olevan ulkomaalaisen, että yhteiskunnan etu.

Rundgren Joonas
Yhdenvertaisuusvaltuutetun toimisto

